

Udskiftning af Markjorder i Gettrup og Kobberøe samt Gundtoft

Af Ove Jørgensen, Bakken 11, Ydby

Anno 1797 d. 24. august blev et Åstedsmøde foretaget i Hr. Jens Skibsteds gård i Gettrup i Refs herred af Landvæsenskommissionen, Amtmand Ferslev, samt Landvæsenskommissær Hjardemaal til Bubbel og i Landvæsenskommissær Ballebys sted (der er lodsejer ved denne lejlighed) Hr. Kammerråd Thagaard fra Thisted, efter begæring af Landinspektør Skibsted, om Gettrup sogns udskiftning af jordfællesskabet imellem byerne Gettrup og Kobberø, og dernæst jordbrugernes specielle udskiftning fra hinanden.

Til dette åstedsmøde er udstedt lovformelig indkaldelse af 29de f.m. som med forkyndelsespåtegning af pågældende lodsejere blev fremlagt og taget til forretningen og lyder således:

Nr.1 Af de indkaldte Lodsejere mødte ved kommissionen følgende:

1. Hr. Ballebye til Koustrup, som største lodsejer i Gettrup sogn.
2. For stamhuset Todbøl, forvalter Nyborg.
3. For Vestervig Kloster, forvalter Svindt.
4. Fra Ørum, inspektør Traph.
5. 6. Peder Pedersen og Jens Pedersen af Stauersbøl.

Fra Gundtoft by mødte:

Niels Jensen, Niels Smed, Thomas Hansen, Søren Nielsen, Mads Poulsen, Mads Stensgaard, Christian Møller og Poul Madsen i Grim Nørgård.

Fra Flarup by mødte:

Henrik Sørensen, Christen Jensen, Christen Knudsen, Søren Sørensen, Anders Brand.

Fra Gettrup by mødte:

Jens Skibsted, Christen Nielsen, Georg Larsen, Mads Larsen, Niels Sørensen, Degnen, Christen Bispe, Christen Andersen og Jens Jensen.

Fra Kobberø by mødte:

Jens Jensen, Jens Jensen, Jens Jensen Husmand, Christian Christensen, Peder Christensen, Peder Lundsgaard, Poul Larsgaard og Viggo Pedersen på enken Maren Andersdatters vegne.

Fra Helligsø mødte:

Præsten Have Rasbech, Jens Galsgaard,

Anders Galsgaard og Niels Christensen.

Til stede var landinspektør Skibsted med de over de ommatrikulerede ejendommers situationskort, samt taxationsforretningen over jorderne, hvilke sidste er anordnet med videre af herredet og i tingsvidners syn fremvist for Commissionen. Ingen af lodsejerne indvendte noget derimod.

Landinspektør Skibsted forelagde dernæst sin skriftlige beretning af 21de d.m. om nogle tvistigheder om markskellet, ligesom nogle tvistigheder ved Gundtoft by, samt årsagen til markskellets ligning omkring denne bys mark. Hvilken beretning og forslag indlemmes under forretningens nr. 2.

Commissionen vedtog først at søge de anmeldte markskels tvistigheder afhandlet.

Tvistigheden om skellet imellem Gundtoft og Helligsø byer, om noget grønjord af størrelse $\frac{5}{14}$ td. land, blev af commissionen meddelt, da der ved dette skel løber en vej til Gundtoft Mølle blev begge byer enige om, at der af Gundtoft bys bestående skel bliver inddraget 4 alen af Helligsø mark, så at Helligsø by afgiver 4 alens bredde til grøft for bemeldte vej.

Derefter blev den af landinspektør Skibsted foreslåede skelrettelse imellem Gundtoft og Flarup byers ejendomme forelagt disses lodsejere og på kortet betydet.

Da lodsejerne på begge sider erkendte sig tilfredse og fornøjede med forslaget, som bliver en uforandret plan at iværksætte til skellets bestemmelse imellem markerne for fremtiden.

For at Flarup bønderne ikke behøver at opholdes fra deres markarbejde, så medtoges deres underskrift her i protokollen straks, hvorved disse erkender deres nu bekendte markskel.

Henrik Sørensen med påholden pen, Christen Jenssøn, Christen Knudsen, Anders Brand, Søren Sørensen, Jens Gadegaard, Bertel Jensen af Ulsted og Poul Madsen.

Dernæst blev foretaget skeltvistighederne imellem Gundtoft lodsejernes, indbyrdes disput imod Niels Jensen af Koustrup og Gundtofts øvrige beboere. Ved Commissionens mellemlid blev man enige om, at Gundtoft beboerne

frafaldt deres påstand imod Niels Jensen om det i nr. 2 ommeldte græsningsjord af $\frac{5}{14}$ td. land.

Twistigheden imellem Koustrups bønder med Thomas Hansen på den ene og godsets øvrige bønder på den anden side om skellene imellem deres agre, blev med godsejeren hr. Ballebye afhandlet, at hvor der er twistigheder om agerskel imellem godsets bønder, skulle det omtvistede jordlod deles lige imellem laugsbønderne ved at gennemskære samme langs agrene.

Den tredie skeldisput imellem Koustrups bønder, nemlig Thomas Hansen af Gundtoft og Christen Jensen i Gundtoft Mølle, om skellet i Refstorp hede, blev af proprietær Ballebye erklæret til afgørelse således, at omtalte hede mellem anviste skel deles på langs mellem fæsterne.

Dermed er alle ind - og udvendige skeldisputer afgjort og behandlet.

Fremdeles blev af samtlige lodsejere vedtaget, at de tre huse i Gundtoft, som har mindre jord end 3 skp. hartkorn af byens fællesjord skal tildeles så meget, at de får 3 skp. hartkorn.

Endvidere erklærede proprietær Ballebye, at de hans attråede huse i Gundtoft by tilhørende hans fæstebønders jorder, deles imellem dem efter brug. Thomas Hansen og Christen Jensen Møller skulle fremdeles beholde deres tilliggende jorder.

Mads Stensgaard tildeles jord af Gundtofts fællesjord i forhold til de jorder, som han har haft i fællig på Gundtoft mark, og som lodsejerne mente at kunne udgøre en trediedel af Stensgaards hartkorn på 3 td.

Resten af gården deles efter hartkorn, og proprietær Ballebye forlangte sine egne bønders jorder specielt udskiftet imellem dem. Det blev given uden forskel, enten deres jordlodder blev samlede eller ej.

På Commissionens tilspørgsel erklærede lodsejerne, at ingen af dem var villige til at udflytte nogen gård, skønt Commissionen gjorde sig al umage for at overtale dem dertil efter byernes beliggenhed og markernes ufordelagtige plan til deling uden udflytning.

Efter den præliminære afhandling til påfølgende udskiftning af Gundtoft by, blev denne af lodsejerne underskrevet for ikke at opholde bønderne på deres høstarbejde.

Ballebye, Niels Smed, Mads Christensen, Niels Frandsen, Jørn Nielsen, Mads Poulsen og Thomas Hansen.

Udskiftningen

Dernæst foreslog Commissionen, at afhandle det præliminære til Gettrup og Kobberø byernes udskiftning. Landinspektør Skibsted fremlagde såvel det optagne situationskort over de to byers jorder og taxationsberegningerne derover, hvor imod ingen af lodsejerne protesterede. Landinspektøren anmeldte, at der ikke eksisterede nogen twistighed om de udvendige markskel for disse byer, og fremlagde derfor sit skriftlige forslag til rettelse af markskellet udenom disse byer, samt beretning om nogle twistigheder imellem jordbrugerne om et og andet jordskifte på markerne, hvilket dokument blev modtaget til forretningens indlemmelse, lydende således : nr. 3

Bemeldte forslag til skeltræknings rettelse blev nu de tilgrænsende lodsejere forelæst og på kortet betydet af landinspektøren. Der begyndtes fra den ene side af kortet, som støder på Randrups mark, hvor man fandt det bekvemt at rette skeltrækningen fordi Randrup mark er udskiftet af fællesskabet, og en del støder på dette skel, så det har været vanskeligt at tildele enhver vederlag for, hvad der ved udrettelsen ville fragå, og på denne strækning fandtes heller ikke nogen brist.

For Stauersbøls ejendomme blev forslaget bifaldet af gårdenes beboere og ligeledes af forvalter Svinth fra Vestervig Kloster.

Ligeså fra Nørre Gjettrup af ejeren Poul Korsgaard i Kobberø.

Imellem Helligsø og Gettrup blev en forandring afgjort således, at vederlaget for den afgivne lod erlægges vedkommende for enden af deres lodder.

Således er rettelserne af denne bys markskel afhandlet og bestemt for fremtiden.

Proprietær Foogh til Ørum meldte sig for Commissionen, og foreviste et kort over Helligsø bys udskiftede mark, hvorpå befandtes ved skellet imellem samme og Gettrup bys mark et stykke jord, som tilhører selvejer Niels Sørensen af Gettrup og på kortet kaldes Svisholm. Det løber ind i en aflang firkant ved Fooghs bonde, Poul Andersens lod i Helligsø, hvilket gjorde det såre vanskeligt og næsten umuligt for denne at få sin jordlod indhegnet. Foogh begærede, at landvæsencommissionen ved en lejlighed som her, der retter Gettrup markskel også at ville rette denne mangel ved Helligsø bys udskiftning, således at Poul

Andersen kunne afgive vederlag til Niels Sørensen for dette hak i den førstes lod eller få så meget deraf, som kunne gøre Poul Andersens lod bekvem til indhegning.

Commissionen som fandt, at Helligsø udskiftningen for nogle år siden er passeret under Landreformkommissionens autoritet, hvis forretning den nærværende commission ikke fandt sig kompetent til officielt at inkludere sig på med nogen skiftning, hvad enten hr. Fooghs påstående mageskifte kunne ske eller ikke, måtte alene lade det komme an på en mindelig forretning, om dette mageskifte kunne træffes mellem parterne. Efter denne prøve, blev parterne mindelig forenede, således at Niels Sørensen i Gettrup indvilligede i at det attræde vederlag kunne ske, og proprietær Foogh det samme med følgende vilkår, 1. at Niels Sørensens jord på Helligsø mark ansættes til 8 skp. imod det af Poul Andersens lod, som Niels Sørensen tillægges skal ansættes til 17 skp. imod 8 td., og Niels Sørensens nye lod udlægges fra Gettrup mark af, fra sønder så vidt den kan strække - vesten for en linie, som drages efter østre ende af hans gamle lod. Hvad som måtte medregnes i vederlaget for, hvad Niels Sørensen afgiver, udlægges i nordsiden af hans gamle lod parallel med siden af samme.

Proprietær Foogh betaler landinspektør Skibsted ialt 4 rd. for at afsætte dette magelæg. Hvilket blev underskrevet af parterne.

Foogh Svindt Sørensen

Uenigheden imellem Kobberø beboerne

Den tvistighedspost imellem beboerne i Kobberø og Peder Christensen og Jens Larsen om tvende stykker fællesjord af 2 td. 1. størrelse, blev ved Commissionens mellemhandling således afgjort, at begge parter frafaldt deres påstand om denne omtvistede jord, som indgår i byernes fællig.

Den post i selvejer Carsten Nielsens påstand om et større stykke græsningsjord udenfor sin gård ved Gettrup by udgår. Efter at commissionen havde taget dette sted i øjesyn, faldt det sandsynligt, at Carsten Nielsen udstrakte sin påstand for vidt i denne post.

Det lidet stykke ejendom på ca. 400 kvadratalen, hvorom var uenighed mellem Christen Bisp og Mikkel Sørensen blev efter overenskomst delt lige imellem parterne. Endelig erklærede Christen Bisp i henseende til sidst anførte uenighed om landinspektørens beretning,

at den ham af byen diskuterede grønning om dammen, som kvitteredes ham fællig ved udskiftningen nu ikke mere påstod denne grønning som andels.

Gettrup skole

Da der ikke i Gettrup findes nogen funderet skole, men hidtil har på stedet været brugt en omgangs skoleholder, så erindrede herredsprovsten og sognepræsten, at de håbede såvel lodsejere som Landvæsenscommissionen sørgede for ved denne lejlighed, at Gettrup sogn udskiftes af jordfællesskabet, og den behøvende jord til 2 køer og nogle fårs underholdning blev udlagt tilligemed forholdsmæssig fællig af jorden færdig til skolehuset på et for dette bekvemt sted med skel mod vestsiden af huset i overensstemmelse med de kongelige anordninger.

Samtlige lodsejere i Gettrup og Kobberø byer erklærede sig villige til at udlægge til den proponerede skole for Gettrup sogn, 8 td. land til 10 skp. takst, samt fælledjorden efter 7 td. hartkorn med vilkår, at såvel Gundtoft by, som øvrige i sognet værende steder i proportion efter deres hartkorn, som ikke kan give jord in natura, erstatter deres andel med penge til de byer som afgiver jorden efter nærmere bestemmelse derom.

Pladsen, som skolen skal bygges på, bliver at udtage af den skolen tildelte jordlod. Beliggenheden af skolen og dens jord bliver bestemt på næste åstedsmøde, da den specielle udskiftning skal ske i september måned.

Uenigheden mellem Kobberø og Gettrup om den søndre gård, som Kobberø påstod var indenfor deres område, men Gettrup nægtede sådant og påstod at være fællige i Søndergård. For at komme ud af denne tvistighed uden at fortrædes derover, spurgte commissionen, om ikke Kobberø mænd var villige til at tilstå Gettrup beboerne et areal i Nørregård forlods, og resten kunne derefter deles efter hartkorn. Efter en lang diskussion afgav Kobberø beboere 40 skp. land forlods af Nørregård til Gettrup by, hvorved Gettrup frafaldt deres påstand om fællig i Søndergården.

Lodsejerne enedes om, at moserne skulle følge med fælleden uden deling.

Endelig enedes de også om, at de husmænd, der besad over 4 skp. hartkorn, alene nyder fælled i forhold til deres hartkorn, men de

Uddrag af Videnskabernes kort

husmænd, der havde mindre end 4 skp. hartkorn, og de der intet havde, tilstås fællede efter 4 skp. hartkorn. Disse var følgende:

I Gettrup, Niels Frost, Degnen, Christen Bisp, Christen Nielsen. Og fra Kobberrød, Peder Brun, Anders Broe, Maren Andersdatter og Peder Yde, medens samtlige lodsejere i Kobberrød og Gettrup tilstod Anders Kier 7 skp. land geometrisk mål.

Underskrevet af samtlige deltagerne på åstedet d. 19 september 1797.

Ferslev, Rugaard, Hjardemaal, Skibsted, Christen Svejgaard, M. Nyborg, Skibsted, Anders Jensen Høy, Christen Madsen, Mads Christensen Skrædder, Christen Huel, Johannes Jensen, Sidsel Hedegaard, Christen Hansen, Christen Slot, N. Steensgaard, Diderich Nygaard, Niels Andersen, Søren Børsen og Ballebye.

Dagen efter d. 20. sept. mødtes Landvæsenskommissionen atter i Sr. Jens Skibstedes gård i Gettrup for at fortsætte åstedetsforretningen af Gundtoft og Kobberrød byers specielle udskiftning af fællesskabet. Samtlige indvarslede gav møde.

Foruden Landinspektør Skibsted medbringende diverse kort til brug ved

taxationsforretningen var tilstede de involverede:

Proprietær Balleby til Koustrup, Proprietær Nyborg fra stamhuset Todbøl, fra Gundtoft by: Niels Jensen, Thomas Hansen, Mads Poulsen, Søren Nielsen og Claus Kuch samt Niels Smed og Mads Stensgaard. Fra Gettrup: Jens Skibsted, Carsten Nielsen, Gravers Madsen, Niels Sørensen, Mads Larsen, degnen Niels Roesholm og Christen Bisp. Fra Kobberrød: Christen Thøgersen, Peder Christensen, Thøger Pedersen på sin husbond Anders Galsgaards vegne af Helligsø: husmand Jens Jensen, Christen Christensen på enken Maren Andersdatters vegne, Jesper Pedersen, Jens Larsen, gårdmændene Jens Jensen og Niels Stold, som nu er blevet selvejer. Peder Smedegaard og Povel Korsgaard.

Landinspektør Skibsted forelagde delingsplanen om, hvorledes Kobberrød og Gettrup byers jorder kunne udskiftes af jordfællesskabet, hvilket blev modtaget til åstedetsforretningens indlemmelse og lyder under punkt nr. 4 således.:

Af denne plan blev først prøvet de foreslåede nye markskel mellem Gettrup og Kobberrød lodsejere. Samtlige mente at forslaget var passende undtagen proprietær Balleby, som ikke ville antage forslaget til markskellets bestemmelse, førend han vidste, hvordan de øvrige jordlodder ville blive på de under udskiftningen værende marker.

Endskønt proprietær Balleby, som amtets landvæsenskommissær burde vide, at de i anden og tredje § i loven af 23 april 1781 for udsatte markskels bestemmelse inden speciel udskiftning sker, og proprietær Balleby i det højeste kunne fordrage egne jordlodders beliggenhed oplyst, da øvrige jordlodder på disse marker var ham uvedkommende. Så længe han arbejdede på mindelige afhandlinger, ville kommissionen føje sig efter Ballebye, også andre anmodede landinspektøren om at udnytte den specielle uddeling på kortet ved at afmærke lodderne med strå, hvilket straks blev opfyldt, og for at denne forretning ikke skulle vidtløftiggøres ved oftere undersøgelse, foretog kommissionen sig lodsejeres belærig derom.

Da delingsplanen lå øjensynlig på kortet blev udfaldet i henseende til skolejorden, da hverken provst eller præst var mødt for at tale skolens sag, så var amtmanden på grund af skoleforordningen af 23. januar 1739 nødt til at

bestemme stedet, hvor skolebygningen nu bliver at opføre, hvilket anses , at blive det sted som i planen er foreslået. Dernæst fandt landvæsenskommissionen, at skolens øvrige jordlod forblev som foreslået, fordi hele jordlodden til skolen ikke kunne lægges tæt ved skolehuset uden at fornærme selvejer Niels Sørensen.

Derefter forlangte kommissionen enhver lodsejers specielle erklæring, som de her fik forevist over deres jordlodder på kortet, om de var tilfredse. Hvis ikke, skulle de gøre deres indsigelse i protokollen. Hver enkelt blev spurgt, det viste sig, at alle var tilfredse med fordelingen.

Selvejer Chr. Nielsen, selvejerhusmand Niels Sørensen, selvejer Graves Larsen, selvejerhusmand Mads Larsen, degnen Niels Roesholm, Christen Jensen i Flarup for forpagter Niels Frost, selvejerhusmand Christen Bisp, Christen Thøgersen i Kobberø for Chr. Isachsen, sr. Jens Skibsted var alle tilfredse.

Således var samtlige lodsejere og jordbrugere i Gettrup tilfredse og ligeså gårdloddernes ejere enige i det samme.

Videre foreslog Kommissionen, at selvejer Poul Horngaard i Østergaard fik sin gård udskiftet med følgende forandringer: Fra nord-vestre hjørne af Østergaards græstoft drages en lige linie i syd til det sydøstre hjørne af Laust Østergaards mark, øst for mosen til Jeppe Pedersens skel ved mosen. Derfra drages en lige linie i øst til Gettrup markskel og derefter i nordøstre side af de nu foreslåede markskel ved Østergård mark, der iøvrigt følger skelbestemmelsen efter planen for Østergård mark.

Kobberø by

I henseende til første punkt af forslaget til byens udskiftning, der angår fæsteren Jeppe Pedersens gårds udflytning, prøvede kommissionen med venlig overtalenhed at få proprietær Balleby til at opfylde dette punkt af forslaget, ved at udflytte denne gård, hvilket Balleby gik med til under følgende vilkår:

1. At Landvæsenskommissionen for ham ville søge ved rentekammeret så stor en bygningshjælp af den kongelige kasse som muligt, som han udregnede at måtte blive 100 dalere.

2. At han får den fornødne hjælp til

materialernes transport og andet fornødent til bygningen, ligeså nødvendig pligtarbejde til bygningernes opførelse.

3. At Kobberøs beboere vil transportere gødningen fra Jeppe Pedersens gård til udflytterstedet, såvel den gødning som nu befinder sig på gården, som den der avles af gården næste vinter.

Disse trede pligter erklærede Kobberø beboerne sig villige til, med den betingelse, at ifald der til den udflyttede gård skulle behøves nye bygningsmaterialer, da vil de ikke være med til at transportere samme længere end fra Doverodde eller fra Agger.

Kommissionen lovede Balleby at anbefale ham i Rentekammeret til at nyde passende bygningshjælp, hvilket Balleby var tilfreds med.

Dernæst fortsattes med planen for Kobberø by.

Nr. 1 Kobberøgård: det for denne gård gjorte forslag blev af lodsejerne proprietær Balleby, hvis fæster er Mogens Jensen, og Christen Thøgersen, hvis fæster er enken Else Larsdatter, forelæste og betydet. Balleby var utilfreds med planen for Mogens Jensens gård og nedlagde protest med følgende påstand, at Mogens Jensen skulle tillægges hans lod lige ud for hans gård nord for Else Larsdatters lod og forlangte kommissionen ud til åstedet. Christen Thøgersen for Else Larsdatters fæstegård var tilfreds med de nu bestemte markskel. Ligeså var Søren Nielsen under Todbøl gods tilfreds, og selvejer Peder Christensen, Anders Galsgaard af Helligsø som ejer af Peder Thøgersens gård, men bemærker at hans lod blev tillagt Jesper Pedersens gård, selvejer Chr. Christensen, selvejerhusmand Jens Jensen var ligeledes tilfredse med de nye markplaner. Med Chr. Nielsens gård var ejeren, proprietær Balleby, ikke tilfreds, fordi gården ikke fik jord ud for de to husmandssteder. Selvejerhusmandsenke Maren Pedersdatter, og selvejer Jens Larsen samt gårdmand Jens Jensen og Jens Skibsted for hans fæster Erik Ting, selvejer Niels Stold, og selvejer Peder Knudsgaard var alle fornøjede med delingsplanen, ligesom Jens Madsen og Peder Laursen. Da det var langt ud på aftenen måtte man vente med at fortsætte til kl. otte morgen dagen derpå.

Den 27. september begav begge landvæsenskommissærer og landinspektøren sig af sted for at tage de påankede lodder i øjesyn

ved Mogens Jensens og Chr. Niensens fæstegårde, Landinspektøren lod forløbelig tilføje i protokollen, at han ikke anså det for fordelagtig for proprietær Ballebys gård at samme blev tillagt noget af Klosterhave, så derfor havde han forbigået samme og foreslog Balleby, at Mogens Jensens gård bliver tillagt 50 til 60 alen længere mod øst af vestre ende af Klosterjorden. Andet forslag kunne landinspektøren ikke gøre til forandring, da øvrige involverede var tilfredse med planen, men Balleby var fortsat utilfreds og forlangte nu dom afsagt.

Ved den efterfølgende dom blev Jens Larsen tillagt sit skel mod øst og syd for hans udlod uden at vansire figuren ved vestre side, hvor der er tørveskær.

Gårdmand Jens Jensen fik et stykke jord lige nord for Hardal ageren. Erik Ting et stykke jord lige nord for den sidste. Thøger Pedersen tillægges et stykke fæled øst for sin udlod, og resten tager han i nordre hede. Jeppe Pedersen tager hele sin fæled vest for Jens Larsen og Jens

Jensens hedelodder fra fjorden af mod nord i en firkant. Søren Nielsen tillægges en lod næstvest for Jeppe Pedersens fælleslod af lige størrelse i forhold til hartkorn som Kobberøgård og resten i nordre hede. Enken Maren Andersdatter, tager lod næstvest for sidste af lige længde med samme, og Peder Christensen får som før bestemt ved sin udlod et lidet stykke jord og resten i nordre hede.

Alle blev på denne måde tilgodeset. I dag ville de fleste nok synes lidt tilfældigt, men der toges hensyn til den enkeltes hartkorn og i nogen grad til loddernes beliggenhed. Der er ingen tvivl om, at enhver vidste nøjagtigt hvor hans jord befandt sig. Man må bemærke, at der fandtes både selvejere og fæstebønder. De sidste havde kun lidt at sige, idet det var mere en sag imellem godsejerne og embedsmændene og det var vel de færreste, der forstod, hvad der stod i papirerne. Sluttelig prentede alle deres navne, nogle med flotte sving, andre med rystende hænder. Enken med laugværge og de, der ikke mestrede skrivekunsten, måtte skrive med ført hånd.